

Κοινή πάλη των λαών ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις και τη φτώχεια

ΤΟΥ **Γιώργου Μιχαηλίδη**

Επιτέλους κάτι κινείται στα Βαλκάνια. Ο ξεσηκωμός των κατοίκων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αποτελεί μάλλον το πιο ελπιδοφόρο κίνημα που έχει αναδυθεί στην πρώην «σοσιαλιστική» βαλκανική χερσόνησο τα τελευταία είκοσι χρόνια. Η περίπτωση της Βοσνίας διαθέτει ποιοτικά χαρακτηριστικά που δεν συναντήσαμε αλλού.

Κατ' αρχάς πρόκειται για έναν ξεσηκωμό που πυροδοτήθηκε από τους ταξικούς αγώνες στην Τούζλα, όταν οι εργάτες πέντε πρώην κρατικών εργοστασίων της περιοχής κλιμάκωσαν τις κινητοποιήσεις τους ενάντια στη μη καταβολή των μισθών τους, την ιδιωτικοποίηση και το κλείσιμο των εργοστασίων κι ο αγώνας τους αγκαλιάστηκε από μεγάλο μέρος της τοπικής κοινωνίας. Αυτή η λειτουργία των εργατικών διεκδικήσεων ως πυροκροτητή ενός τέτοιου κοινωνικού ξεσπάσματος είναι κάτι πρωτοφανές για την ευρύτερη περιοχή από τη δεκαετία του 1990 κι έπειτα. Δεύτερον -και στην περίπτωση της Βοσνίας ομοίως σημαντικό- ο αντιεθνικιστικός χαρακτήρας που έλαβαν εξ αρχής οι κινητοποιήσεις. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια ειδική μνεία στο ιστορικό φορτίο της περιοχής. Κατά τον Β΄ ΠΠ η Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπήρξε το θέατρο των μεγαλύτερων συγκρούσεων μεταξύ των γιουγκοσλάβων παρτιζάνων και των ντόπιων και ξένων φασιστικών κι εθνικιστικών δυνάμεων από την άλλη. Στα βουνά της Βοσνίας περισσότερο από οπουδήποτε αλλού σφυρηλατήθηκε η ιδέα μιας πολυεθνικής αλλά εθνικά ισότιμης και σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας. Σ' αυτήν την περιοχή, ένα εθνικό χωνευτήρι λαών και θρησκειών, υπήρξε αργότερα κατά τη διάρκεια της ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας το μεγαλύτερο ποσοστό μεικτών γάμων καθώς και ανθρώπων που δήλωναν εθνικά Γιουγκοσλάβοι υιοθετώντας μια εθνική ταυτότητα που ουσιαστικά σήμαινε μια άρνηση κι υπέρβαση των εθνικών ταυτοτήτων. Μάλιστα, κατά την τελευταία απογραφή πριν από τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, το ποσοστό των εθνικά Γιουγκοσλάβων στα αστικά

κέντρα της Βοσνίας (Τούζλα, Σαράγεβο, Μόσταρ κ.α.) έφτανε ή ξεπερνούσε το 15% τη στιγμή που το συνολικό ποσοστό σε γιουγκοσλαβικό επίπεδο κυμαινόταν γύρω στο 5%. Αυτή όμως ήταν κι η περιοχή που δοκιμάστηκε σκληρά κατά τη διαδικασία διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας όταν στα εδάφη της συγκρούστηκαν με λύσσα τρεις εθνικισμοί (σερβικός-κροατικός-βοσνιακός μουσουλμανικός) με την ανάμιξη των διεθνών ιμπεριαλιστικών κέντρων (NATO-ΕΕ). Η Βοσνία, λοιπόν, αποτελεί βαρόμετρο και δείκτη για όλη τη γύρω περιοχή. Υπ' αυτήν την έννοια μας επιτρέπεται να είμαστε αισιόδοξοι.

«Μια εργατική τάξη, ενιαία πάλη»

Το εργοστάσιο Σοντάσο στην Τούζλα μέχρι το 1991 παρήγαγε το 80% του αλατιού της

Γιουγκοσλαβίας. Το 1999 η παραγωγή του είχε πέσει στο ένα δέκατο, όμως ακόμα απασχολούσε 2.500 εργάτες. Το 2002 ιδιωτικοποιήθηκε και το 2013 είχαν απομείνει μόλις 422 εργάτες κι αυτοί απλήρωτοι. Το κτήριο της τοπικής κυβέρνησης της Τούζλα που παραδόθηκε στις φλόγες την προηγούμενη εβδομάδα έφερε ακόμα την επιγραφή της Σοντάσο, καθώς κάποτε στέγαζε τα κεντρικά γραφεία του κρατικού εργοστασίου. Πολύ εύστοχα ένας βόσνιος μπλόγκερ σχολίασε ότι, αν θέλουμε να καταλάβουμε την οργή των διαδηλωτών της Τούζλα, πρέπει να αναρωτηθούμε τι αισθήματα τους προκαλούσε η θέα ενός κτηρίου του οποίου η λειτουργία κάποτε έδινε ζωή σ' ένα σημαντικό κομμάτι εργαζομένων και τώρα στεγάζει μια γραφειοκρατία που ζει από αυτούς.

Αυτό είναι το φόντο των πρόσφατων εξελίξεων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη: Μια διαλυμένη απ' τις ιδιωτικοποιήσεις και την επέλαση του ξένου κεφαλαίου οικονομία και ένα διαιρεμένο κράτος που κυβερνάται από εθνικά χρωματισμένες πολιτικές γραφειοκρατίες και την επιστασία μιας υπερεθνικής ιμπεριαλιστικής γραφειοκρατικής ελίτ. Η εδώ και καιρό υποβόσκουσα κοινωνική οργή εκφράστηκε μαζικά την προηγούμενη εβδομάδα, όταν αρχικά στην Τούζλα και σύντομα σε πάνω από τριάντα πόλεις της Βοσνίας εργαζόμενοι, άνεργοι και άλλα κοινωνικά στρώματα ξέσπασαν βίαια εναντίον όλων των συμβόλων της εξουσίας. Περισσότερα από 15 κυβερνητικά κτήρια λεηλατήθηκαν, αυτοκίνητα πολιτικών αναποδογυρίστηκαν και πετάχτηκαν σε κοίτες ποταμών, τα γραφεία των κομμάτων εξουσίας και των εθνικιστικών κομμάτων καταστράφηκαν και οι δυνάμεις καταστολής αντιμετωπίστηκαν με ανάλογη βία με αυτή που και οι ίδιες χρησιμοποίησαν εναντίον των

διαδηλωτών. Το κράτος προσπάθησε να απαντήσει εκφοβιστικά με εκατοντάδες συλλήψεις, εισβολές σε σπίτια και χαρακτηρισμό των διαδηλωτών ως «χούλιγκανς», όμως η προσπάθεια τρομοκράτησης δεν πτόησε τους διαδηλωτές. Επίσης, για πρώτη φορά μετά το διαμελισμό της Γιουγκοσλαβίας οργανώθηκαν πορείες αλληλεγγύης στις πρωτεύουσες των γειτονικών κρατών με συνθήματα όπως το «Μία εργατική τάξη, ενιαία πάλη» (Κροατία) και αντι-ΕΕ τόνο (Σερβία). Αν και οι διαδηλωτές σε Βελιγράδι, Ζάγκρεμπ και Σκόπια ήταν μόλις μερικές εκατοντάδες, ο συμβολισμός ήταν πολύ ισχυρός. Πολύ ορθά όπως σχολίασε ο σλοβένος διανοούμενος Σλαβόι Ζίζεκ, αυτή τη φορά οι διαδηλωτές μπόρεσαν να καταλάβουν τα εθνικά ψέματα των ηγετών τους.

Αυτή η προοπτική της αλληλεπίδρασης των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας σε φιλοεργατικό, αντιεθνικιστικό πλαίσιο πρέπει να τάραξε τις ντόπιες και ξένες ελίτ. Είναι εκπληκτικό να παρακολουθήσει κανείς πώς οι δηλώσεις κορυφαίων πολιτικών των τριών εθνοτήτων τις πρώτες ημέρες των επεισοδίων ταυτίζονται στο ότι υποτίθεται πως αποκαλύπτουν κάποια συνωμοσία με σκοπό να πλήξει την ιδιαίτερη εθνότητά τους.

Ακολούθως έσπευσαν να αναμειχθούν τα γύρω κράτη-προστάτες. Έτσι, ο πρωθυπουργός της Σερβίας επισκέφτηκε τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας, απ' όπου με τον ομόλογό του τόνισαν ότι το σερβικό στοιχείο δεν συμμετέχει στις διαδηλώσεις κι ότι η Σερβική Δημοκρατία παραμένει όαση σταθερότητας. Αν και όντως στις σερβικές περιοχές της Βοσνίας σημειώθηκαν μικρές μόνο πορείες, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη μεσούντων των κινητοποιήσεων το 78% των Σέρβων της Βοσνίας βλέπει με συμπάθεια τις διαδηλώσεις. Κάτι λιγότερο γνωστό είναι ότι, την ίδια στιγμή, στην ίδια τη Σερβία απλήρωτοι εργάτες εργοστασίων, χωρίς να καθοδηγούνται από κανένα συνδικάτο, μπλόκαραν σε δύο περιπτώσεις τις σιδηροδρομικές γραμμές και την εθνική οδό αντίστοιχα, γεγονός το οποίο θάφτηκε από τα σερβικά ΜΜΕ. Με τη σειρά του ο κροάτης υπουργός Εξωτερικών επισκέφτηκε την πολύπαθη πόλη του Μόσταρ προσπαθώντας να επηρεάσει τους Κροάτες που αποτελούν την πλειοψηφία των κατοίκων της πόλης, ενώ ο τούρκος ομόλογός του Αχμέτ Νταβούτογλου συναντώντας όλη την ηγεσία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης δήλωσε από το Σαράγεβο ότι η Τουρκία είναι έτοιμη να παραχωρήσει δάνειο στήριξης πολλών εκατομμυρίων.

Ακριβώς αυτή η εσπευσμένη κινητοποίηση των ελίτ, η αναλογία των επιχειρημάτων και το ποντάρισμά τους στον εθνικισμό αποδεικνύουν με τον πιο γλαφυρό τρόπο τη δυναμική της βοσνιακής εξέγερσης. Εσείς πώς θα αισθανόσασταν ως μέλος κάποιας εκ των εθνικών ελίτ της Βοσνίας, αν βλέπατε στο κατεστραμμένο κτήριο της κυβέρνησής σας να δεσπόζει το σύνθημα «Πρέπει να παραιτηθείτε όλοι. Θάνατος στον εθνικισμό»; Απ' την πλευρά τους, οι

διαδηλωτές που με τις κινητοποιήσεις τους υποχρέωσαν σε παραίτηση τουλάχιστον πέντε τοπικές κυβερνήσεις βρίσκονται σε κρίσιμη καμπή. Τις τελευταίες ημέρες έχουν στηθεί ολομέλειες πολιτών ανά πόλη ή γειτονιά που με αμεσοδημοκρατικό τρόπο καταρτίζουν τα δικά τους αιτήματα. Εκεί συμμετέχουν εκατοντάδες ανθρώπων από όλες τις εθνότητες. Φυσικά πρόκειται για μια πανσπερμία απόψεων σε διαδικασίες που θυμίζουν έντονα τις δικές μας «πλατείες των αγανακτισμένων», με μια βεντάλια αιτημάτων που ξεκινούν από αιτήματα αστικού εκσυγχρονισμού (πάταξη της διαφθοράς, κυβέρνηση τεχνοκρατών με λαϊκό έλεγχο) και φτάνουν μέχρι βαθιά κοινωνικά κι εργατικά αιτήματα όπως η αυτοδιαχείριση εργοστασίων και η εξασφάλιση πόρων για τις άνεργες μητέρες. Επίσης, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στα αιτήματα και από πόλη σε πόλη με τα πιο προωθητικά πλαίσια να ψηφίζονται από τις συνελεύσεις της εργατικής Τούζλα και του πολυεθνικού Μόσταρ. Το στοίχημα προς τα πού θα βαδίσουν οι κινητοποιήσεις είναι ανοιχτό. Πάντως ο πάγος έσπασε...

Ιμπεριαλισμός: Ο λύκος ενδύθηκε την προβιά

Η αισιοδοξία μας για την κατάσταση στη Βοσνία δεν πρέπει να παραβλέπει τους πολιτικούς συσχετισμούς στη χώρα και διεθνώς, καθώς είναι εμφανής η προσπάθεια από διεθνείς προσωπικότητες, ΜΚΟ και νεοσύστατες συλλογικότητες με ευρωενωσιακό προσανατολισμό να στρέψουν τα αιτήματα σε ακίνδυνα μονοπάτια. Έχει ενδιαφέρον να δούμε πώς ακριβώς πραγματοποιείται αυτή η έξωθεν παρέμβαση.

Η πρώτη διεθνής αντίδραση μετά το ξέσπασμα των ταραχών ανήκε στον ύπατο αρμοστή για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ο οποίος δήλωσε ότι σε περίπτωση κλιμάκωσης των ταραχών θα έπρεπε να εξεταστεί σοβαρά το ζήτημα να σταλεί ο ευρωστρατός να επιβάλλει την τάξη. Ωστόσο, μια τέτοια δήλωση από το στόμα ενός αυστριακής καταγωγής επικυρίαρχου της Βοσνίας (ο ύπατος αρμοστής έχει δικαίωμα να ακυρώνει νόμους και να απολύει το πολιτικό προσωπικό), τη στιγμή που συμπληρώνονται εκατό χρόνια από την έναρξη του Α΄ ΠΠ, εκτός από ειρωνεία της ιστορίας που ήταν, ενείχε τον κίνδυνο να προκαλέσει αντιΕΕ αισθήματα στους διαδηλωτές, οι οποίοι ως τότε εξέφραζαν την οργή τους αποκλειστικά εναντίον των ντόπιων ελίτ. Έτσι, ο λύκος ενδύθηκε την προβιά με σκοπό να κερδίσει τη συμπάθεια των διαδηλωτών και να τους χειραγωγήσει πολιτικά. Γι' αυτό οι δηλώσεις που ακολούθησαν από

ΗΠΑ-ΕΕ διατήρησαν ένα έξυπνο μοτίβο. Από τη μία συμμαρίζονταν το θυμό και την απογοήτευση των διαδηλωτών απέναντι στις εθνικές ηγεσίες τους, από την άλλη καταδίκασαν τη βία των «χούλιγκανς» καλώντας τους διαδηλωτές να τους απομονώσουν. Ταυτόχρονα προέβαλλαν την ανάγκη εκσυγχρονισμού του κράτους και των θεσμών του με σκοπό την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ. Είναι αλήθεια ότι στη Βοσνία υπάρχουν ακόμα ισχυρές αυταπάτες για την ΕΕ, η οποία φαντάζει ο καταλύτης που μπορεί να απελευθερώσει το βοσνιακό κράτος από τα αδιέξοδά του. Εκεί ακριβώς ποντάρουν ΗΠΑ-ΕΕ, οι οποίοι έξυπνα ενισχύουν την κριτική προς το ντόπιο πολιτικό προσωπικό μένοντας οι ίδιοι στο απυρόβλητο. Αν και εμπνεύστηκαν την κατακερματισμένη, δυσλειτουργική δομή της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης εκτρέφοντας την ντόπια πολυκέφαλη γραφειοκρατική ελίτ, έχουν μείνει «ατσαλάκωτοι» απ' τις κινητοποιήσεις

Είναι χαρακτηριστικό ότι παρά το καθεστώς προτεκτοράτου που έχει επιβληθεί στη Βοσνία και την οικονομική κατοχή ΕΕ και ΔΝΤ που έχει οδηγήσει την ανεργία στο 40% καταστρέφοντας ή ιδιωτικοποιώντας όλο τον παραγωγικό τομέα κανένα αίτημα συνέλευσης δεν στρέφεται εναντίον των διεθνών «προστατών». Αυτή είναι κι η αχίλλειος πτέρνα των «κάτω».

Πηγή:prin.gr